

<https://doi.org/10.31891/PT-2025-2-16>

УДК 159.942

Євген ПОТАПЧУК

доктор психологічних наук, професор,
Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0000-0001-7040-8456>

e-mail: potapchuk1@i.ua

Дарія КАРПОВА

доктор філософії з психології, доцент,
Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0000-0002-7484-0673>

E-mail: karpovada@khmnu.edu.ua

АВТОРСЬКА ПСИХОЛОГІЧНА МЕТОДИКА ДІАГНОСТИКИ ЕМОЦІЙНОЇ БАЙДУЖОСТІ ПОДРУЖЖЯ

У статті розкрито процес та результати розроблення і апробації авторської психологічної методики «Діагностика емоційної байдужості між подружжям» (ДЕБП). Виокремлено ознаки кризи емоційної байдужості між партнерами. На основі змістовної характеристики емоційної байдужості подружжя та ознак її сконструйовано тестові твердження. За результатами структурного аналізу емоційної байдужості шлюбних партнерів твердження опитувальника відображають 6 шкал: бажання турбуватися про партнера; захоплення партнером; інтерес, увага до партнера; інтимна та сексуальна байдужість; негативні емоції та негативні стани; сумнів у виборі партнера.

Ключові слова: емоційна байдужість подружжя, криза, діагностика, психологічна методика.

Yevhen POTAPCHUK, Daria KARPOVA

Khmelnyskyi National University

AUTHOR'S PSYCHOLOGICAL METHOD OF DIAGNOSING EMOTIONAL INDICATORS OF GIRLFRIENDS

The article reveals the process and results of the development and testing of the author's psychological methodology «Diagnosis of Emotional Indifference Between Spouses» (DEBP). The essence of the concept of "indifferent marriage partner (partner)" is clarified as someone who does not pay attention, does not show affection for his/her wife (husband). It is noted that a prolonged lack of attention, sensitivity, and responsiveness between spouses generates a crisis of emotional indifference and can lead to divorce. Signs of a crisis of emotional indifference between partners are identified: the disappearance of romantic moods; increasing differences in views and tension in relationships (conflicts, quarrels); increased manifestations of negative emotions and negative states (aggression, apathy, asthenia); manifestations of intimate and sexual indifference (decreased desires, passions); the emergence of a feeling of disappointment (doubts about the correctness of the choice of a marriage partner). The goal of the psychological method of DEBP is to identify a prolonged lack of satisfaction with the marital partnership, which generates a family crisis of emotional indifference. DEBP allows spouses to realize the presence of a family crisis in their lives, which generates disappointment in the marital partner and disharmony in family life.

Based on the content characteristics of the emotional indifference of spouses and its signs, test statements were constructed. According to the results of the structural analysis of the emotional indifference of marriage partners, the statements of the questionnaire reflect 6 scales: desire to worry about the partner; admiration for the partner; interest, attention to the partner; intimate and sexual indifference; negative emotions and negative states; doubt in choosing a partner. The advantage of this scale is the accuracy of measurement and the ability to analyze data using parametric and non-parametric criteria.

Keywords: emotional indifference of spouses, crisis, diagnostics, psychological methodology.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Як свідчить практика, багато подружніх пар страждає через проблеми, пов'язані з відсутністю відчуття задоволення від шлюбного партнерства. На цю проблему звертають увагу І. Василенко (особливості стосунків подружжя у сім'ях різного типу за задоволеністю шлюбом) [1]; Т. Коломієць, В. Ткачук (чинники задоволеності шлюбом на різних етапах дорослості) [5]; Л. Котлова, І. Саух (психологічні чинники задоволеності шлюбом на різних етапах подружнього життя) та ін. Відсутністю відчуття задоволення від шлюбного партнерства породжує у шлюбних партнерів різні негативні психічні стани, страждання та сімейні конфлікти. Все це загрожує цілісності сім'ї служить підґрунтям для появи думок про розлучення (Д. Карпова, Т. Румак) [4]. З огляду на це істотно зростає потреба у пошуку ефективних шляхів відновлення гармонійних подружніх взаємин. Для результативної роботи потрібне комплексне розуміння цього явища та проведення його комплексної психологічної діагностики.

Аналіз досліджень та публікацій

Як свідчить практика, життя шлюбних партнерів є складним процесом, часто пов'язаним з подоланням різних сімейних криз. На жаль, через певний період сімейного життя між подружжям може зникати прихильність, взаємне захоплення та задоволення шлюбом [1; 3; 5; 6; 9; 11]. Зникнення взаємного захоплення, прихильності, тривалого задоволення від шлюбного партнерства є свідченням появи кризи емоційної байдужості між шлюбними партнерами. Окремі аспекти цієї проблеми досліджували Д. Карпова, А. Вербська (особливості появи та подолання кризи емоційної байдужості між шлюбними партнерами) [3], Є. Потапчук Є., А. Павелко (теоретичний аналіз кризи емоційної байдужості подружжя як психологічної проблеми) [9], Т. Титаренко, О. Кляпець (запобігання емоційному вигоранню в сім'ї як фактор гармонізації сімейних взаємин) [10] та ін.

Проте, не зважаючи на значний інтерес дослідників до цієї проблеми, поки ще нерозробленим залишається таке важливе питання як психологічна діагностика емоційної байдужості. Звідси виникла необхідність у розробці та апробації ефективного психологічного інструментарію для діагностики емоційної байдужості подружжя.

Формулювання цілей статті

Мета статті – представити результати апробації авторської психологічної методики «Діагностика емоційної байдужості подружжя» (ДЕБП).

Виклад основного матеріалу

Вивчення та аналіз наукової літератури [1-12] дозволили з'ясувати теоретичне підґрунтя для розуміння емоційної байдужості як психологічної проблеми, а також визначити ознаки кризи емоційної байдужості між подружжям. Зважаючи на те, що у доступній нам науковій літературі ми не знайшли визначення поняття «криза емоційної байдужості між шлюбними партнерами», задля вичерпної його інтерпретації, ми звернулися до різних тлумачних словників української мови. Результати пошуку відповіді [8; 11] на це питання дозволили дійти висновку, що під поняттями «*байдужість*» слід розуміти відсутність уваги до когось чи на що-небудь, нечутливість, нечуйність, безсторонність; «байдужий шлюбний партнер (партнерша)» – той (та), хто не звертає уваги, не виявляє прихильності до своєї дружини (чоловіка). Тривала відсутність уваги між подружжям, чутливості, чуйності породжують кризу емоційної байдужості між шлюбними партнерами.

Результати аналізу науково-психологічної літератури [1; 3; 4; 5; 6; 10] та власних досліджень [9] свідчать про те, що серед причин появи кризи емоційної байдужості можуть бути чинники як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру (неадекватна мотивація шлюбу, низький рівень міжособистісної сумісності шлюбних потенціалів). При цьому ознаками кризи емоційної байдужості є: зникнення романтичних настроїв; зростання розбіжностей у поглядах та напруги у стосунках (конфлікти, сварки); збільшення проявів негативних емоцій та негативних станів (агресія, апатія, астенія); вияви інтимної та сексуальної байдужості (зменшення бажань, пристрасті); поява відчуття розчарування (сумніви у правильності вибору шлюбного партнера).

Розробка та апробація авторської методики діагностики емоційної байдужості подружжя проводилися у кілька етапів з

дотриманням вимог, яким має відповідати вимірювальна методика: визначено мету, використано статистично обґрунтовані методи підрахунку і стандартизації тестових балів, перевірено тестові шкали на репрезентативність, надійність і валідність у заданій сфері застосування [2; 7]. Статистичне оброблення результатів виконано з використанням програм Microsoft Excel 2013 та IBM SPSS Statistics 22. Зазначимо, що у нашій статті подано лише статистично значущі показники проведеного дослідження.

Твердження методики «Діагностика емоційної байдужості між подружжям» ДЕБП сконструйовані на основі змістовної характеристики емоційної байдужості між шлюбними партнерами, ознак та частоту їх вияву у поведінці подружньої пари. Щоб дотриматися об'єктивності під час складання тверджень психологічної методики, ми залучили групу експертів у складі 24 психологів та психотерапевтів, які мають понад 10 років наукового і практичного досвіду роботи з сім'ями та є компетентними за цією проблематикою.

На основі структурного аналізу емоційної байдужості до змісту психологічної методики було включено 6 шкал, яким ми надали ґрунтовну інтерпретацію: 1. Бажання турбуватися про партнера. 2. Захоплення партнером. 3. Інтерес, увага до партнера. 4. Інтимна та сексуальна байдужість. 5. Негативні емоції та негативні стани. 6. Сумнів у виборі партнера. Перевагою цієї шкали є точність вимірювання і здатність до аналізу даних за допомогою параметричних і непараметричних критеріїв [2-7].

Участь в апробації завершальної версії психологічної методики з 2018 по 2022 рік взяли участь 168 осіб (62,5% – жінки, 37,5% – чоловіки). Респонденти мали стаж сімейного життя від 5 до 20 років.

За результатами проведення необхідних психометричних процедур до змісту психологічної методики було включено 38 тверджень такого змісту: виявляє: відстороненість від партнера, грубість, емоційну холодність, жорстокість, неприязнь (відразу), неповагу нетерпіння, неувважність до партнера; не висловлює захоплення партнером; не виявляє: турботу про партнера, пристрасть у стосунках; не говорить компліменти; не переймається проблемами партнера; не робить приємні сюрпризи для партнера; не цікавиться настроєм, самопочуттям, справами партнера; уникає: відпочинку з партнером, витратити кошти на потреби партнера; уникає виявляти: ласку та ніжність до партнера, душевних розмов, інтимної близькості, обіймів з партнером; уникає: писати ніжні смс партнеру, поцілунків з партнером, походів за покупками, проведення вільного часу з партнером; уникає: прогулянок, романтичних стосунків, снідати,

обідати, вечеряти з партнером; часто: відчуває розчарування партнером, дорікає за що-небудь партнера, висловлює бажання розлучитися з партнером, дратується під час розмов з партнером, ігнорує переживання партнера, критикує дії і поведінку, зовнішність, нудиться при спілкуванні з партнером. На основі структурного аналізу емоційної байдужості ці твердження розподілено за відповідними шкалами.

Перевірку емпіричних даних на відповідність закону нормального розподілу проведено за допомогою критерію асиметрії (As) та ексцесу (Ex) на рівні статистичної значущості $p = 0,01$. Числові показники асиметрії (As) та ексцесу (Ex) показали статистично допустимі значення у межах об'єму нашої вибірки. Враховуючи те, що значення асиметрії (As) та ексцесу (Ex) можуть лише передбачити, що емпіричний розподіл є нормальним, ми здійснили додаткову перевірку шкал методики за критерієм λ Колмогорова – Смирнова. Результати перевірки показали, що емпіричні дані не виходять за межі допустимих значень, а отже, мають нормальний розподіл, що стало підґрунтям для використання параметричних критеріїв у подальших психометричних процедурах.

Першою психометричною процедурою була перевірка внутрішньої узгодженості шкал методики на дискримінативність. Ця процедура передбачає оцінювання, відбір та включення до змісту психологічної методики найякісніших тверджень. Доречно зазначити, що у психометриці дискримінативними вважають твердження, показник кореляції яких перебуває в діапазоні 0,2 – 1 із загальним показником відповідної шкали методики [7, с. 95–96]. Для визначення показника дискримінативності нами було обрано коефіцієнт кореляції Пірсона. Результати обчислення показали, що коефіцієнти кореляційного зв'язку шкал «бажання турбуватися про партнера», «захоплення партнером», «інтимна та сексуальна байдужість», «сумнів у виборі партнера» перебувають у межах статистично допустимої норми. Водночас низьку кореляцію ($r_{xy} \leq 0,2$) із сумарним показником шкали «негативні емоції та негативні стани» одного твердження: 34 ($r_{xy} = 0,102$) та два твердження за показником «інтерес, увага до партнера»: 18 ($r_{xy} = 0,035$), 30 ($r_{xy} = 0,130$).

Зважаючи на отримані результати, ми задля поліпшення якості психологічної методики змінили формулювання тверджень, дискримінативність яких показала низькі показники. Результати повторного опитування показали, що рівень кореляції тверджень психологічної методики перебуває у межах визначеного діапазону значень.

Наступною психометричною процедурою була перевірка психологічної методики на надійність (характеристику, яка відображає точність психодіагностичних вимірювань). З цією метою у психометриці використовуються такі методи як надійність внутрішньої узгодженості, надійність паралельних форм і ретестову надійність [2; 7]. Надійність внутрішньої узгодженості ми вимірювали за допомогою коефіцієнта α Кронбаха. Отримані показники за шкалами «бажання турбуватися про партнера» ($\alpha = 0,810$), «захоплення партнером» ($\alpha = 0,815$), «інтерес, увага до партнера» ($\alpha = 0,815$), «сумнів у виборі партнера» ($\alpha = 0,820$) вказують на високу внутрішню узгодженість за показником α Кронбаха. Коефіцієнти шкал «інтимна та сексуальна байдужість» ($\alpha = 0,715$), «негативні емоції та негативні стани» ($\alpha = 0,690$) відповідають достатньому рівні надійності. Загальний показник психологічної методики підтверджує, що авторська розробка вимірює саме ті ознаки, які відображають структурний зміст емоційної байдужості подружжя.

Досить важливим психометричним етапом апробації методики була перевірка на стабільність діагностичних ознак методом ретестової надійності. Зважаючи на наявні вимоги до цієї процедури, інтервал для повторного тестування становив 3 тижні. Для статистичної перевірки коефіцієнта ретестової надійності нами був обраний метод лінійної кореляції r_{xy} Пірсона. Отриманий результат кореляційного зв'язку ($r = 0,812$) вказує на високу ретестову надійність авторської методики.

Ще одним важливим критерієм апробації психологічної методики «Діагностика емоційної байдужості подружжя» була перевірка її валідності (наскільки методика має змогу виміряти досліджувані ознаки). Змістовну валідизацію було проведено через експертне оцінювання (24 експерта) репрезентативності тестових тверджень вимірюваним ознакам емоційної байдужості подружжя на початковому етапі розроблення методики. Твердження психологічної методики оцінювалися за трьома критеріями: твердження відповідає досліджуваному психологічному явищу; сформоване твердження точне та доступне, має адекватну лінгвістичну форму; шкалами методики можна виміряти таке психологічне явище як емоційна байдужість подружжя. Висновки експертів ми оцінювали за такими показниками: $M = 1-1,5$ – достатня валідність пункту; $M = 1,5-2$ – недостатня валідність пункту; $M > 2$ – пункт невалідний. Результати експертного оцінювання показали високу змістову валідність тверджень, що відображають показники за відповідними шкалами методики, зокрема: бажання турбуватися про партнера – 1.24; захоплення партнером – 1.28; інтерес, увага до партнера – 1.45; інтимна та сексуальна байдужість –

1.32; негативні емоції та негативні стани – 1.29; сумнів у виборі партнера – 1.29.

Що стосується перевірки змістовної валідності методики ДЕБП, то з цією метою було використано комплекс апробованих методик: опитувальник «Шкала кохання й симпатії» (З. Рубін) [12, с. 448-449]; опитувальник РЕА (розуміння, емоційне тяжіння, авторитетність) (А. Волкова, модифікація В. Слепкова) [12, с. 506-507]; тест вигорання (MBI – Maslach burnout inventory) (К. Маслач, адаптація О. Кляпець) [12, с. 537-539].

За результатами кореляційного аналізу даних авторської методики та «Шкала кохання й симпатії» виявлено наявність тісних кореляційних зв'язків між їх шкалами при коливанні абсолютної величини коефіцієнтів кореляції у діапазоні 0,10-0,28 ($p < 0,01$; $p < 0,001$), що свідчить про неідентичність показників методик.

На основі аналізу кореляційної матриці зв'язків показників ДЕБП і опитувальника тесту вигорання (MBI – Maslach burnout inventory) можна констатувати відсутність змістового збігу цих опитувальників, оскільки абсолютні величини коефіцієнтів кореляції між їх шкалами навіть за $p < 0,001$ коливаються у діапазоні 0,32-0,47. Водночас не встановлено значущих кореляцій на рівні $p < 0,05$ між емоційною байдужістю та деперсоналізацією і редукцією особистих і професійних досягнень. Проте наявність значущих кореляцій таких показників ДЕБП як «інтимна та сексуальна байдужість», «негативні емоції та негативні стани», «сумнів у виборі партнера», зі шкалою емоційного виснаження на рівні $p < 0,001$ надає їй нового більш змістовного і процесуального прочитання. Аналіз кореляційних зв'язків показників ДЕБП та шкал опитувальника РЕА показав, що абсолютні величини коефіцієнти кореляції між їх шкалами (за $p < 0,001$) коливаються у діапазоні 0,28-0,50, що свідчить про неідентичність зазначених методик. Отримані показники кореляції є істотними, що підтверджує високу міру репрезентативності тверджень психологічного конструкту. Позитивні результати апробації авторської розробки дали підстави для презентування її завершеної версії з ключем для обчислення результатів.

ПСИХОЛОГІЧНА МЕТОДИКА

«Діагностика емоційної байдужості подружжя» (ДЕБП)

Метою психологічної методики «Діагностика емоційної байдужості між подружжям» (ДЕБП) є визначення тривалої відсутності відчуття задоволення від шлюбного партнерства, що породжує сімейну кризу емоційної байдужості.

Інструкція до методики: уважно ознайомтесь з переліком поданих на бланку ознак і за допомогою 3-х тверджень: *а) так (1 бал); б) важко сказати (0,5 балів); в) не так (0 бал)*; оцініть наявність ознак емоційної байдужості у себе і у свого шлюбного партнера.

№	Ознаки емоційної байдужості між подружжям	Це про мене	Це про партнера
1	Виявляє відстороненість від партнера		
2	Виявляє грубість до партнера		
3	Виявляє емоційну холодність до партнера		-
4	Виявляє жорстокість до партнера		
5	Виявляє неприязнь (відразу) до партнера		
6	Виявляє неповагу до партнера		
7	Виявляє нетерпіння до партнера		
8	Виявляє неухважність до партнера		
9	Не висловлює захоплення партнером		
10	Не виявляє турботу про партнера		
11	Не виявляє пристрась у стосунках з партнером		
12	Не говорить компліменти партнеру		
13	Не переймається проблемами партнера		
14	Не робить приємні сюрпризи для партнера		
15	Не цікавиться настроєм партнера		
16	Не цікавиться самопочуттям партнера		
17	Не цікавиться справами партнера		
18	Уникає відпочинку з партнером		
19	Уникає витратити кошти на потреби партнера		
20	Уникає виявляти ласку та ніжність до партнера		
21	Уникає душевних розмов з партнером		
22	Уникає інтимної близькості з партнером		
23	Уникає обіймів з партнером		
24	Уникає писати ніжні смс партнеру		
25	Уникає поцілунків з партнером		
26	Уникає походів за покупками з партнером		
27	Уникає проведення вільного часу з партнером		
28	Уникає прогулянок з партнером		
29	Уникає романтичних стосунків з партнером		
30	Уникає снідати, обідати, вечеряти з партнером		
31	Часто відчуває розчарування партнером		
32	Часто дорікає за що-небудь партнера		
33	Часто висловлює бажання розлучитися з партнером		
34	Часто дратується під час розмов з партнером		
35	Часто ігнорує переживання партнера		
36	Часто критикує дії і поведінку партнера		
37	Часто критикує зовнішність партнера		
38	Часто нудиться при спілкуванні з партнером		

Обчислення результатів оцінки ознак емоційної байдужості:
Підрахунок результатів оцінки ознак емоційної байдужості між

подружжям (своїх чи свого шлюбного партнера) проводиться за 3-бальною шкалою, де:

1. Бажання турбуватися про партнера: 10; 13; 16; 19; 26. Сукупна оцінка 3 і більше балів свідчить про відсутність бажання турбуватися про потреби партнера.

2. Захоплення партнером: 8; 9; 12; 14; 20; 21; 23; 24; 25; 29. Сукупна оцінка 6 і більше балів свідчить про відсутність романтичних настроїв, компліментів, ніжності, ласки, що вказує на зникнення захоплення партнером.

3. Інтерес, увага до партнера: 1; 15; 17; 18; 27; 28; 30; 38. Сукупна оцінка 5 і більше балів свідчить про відсутність інтересу, уваги до партнера.

4. Інтимна та сексуальна байдужість: 5; 11; 22; 23; 25. Сукупна оцінка 3 і більше балів свідчить про зникнення взаємного інтересу, бажання, пристрасті, що вказує на наявність інтимної та сексуальної байдужості.

5. Негативні емоції та негативні стани: (2; 3; 4; 7; 34; 35). Сукупна оцінка 4 і більше балів свідчить про вияви партнерами агресії, апатії, грубості, а отже – у їхніх стосунках наявні негативні емоції та стани.

6. Сумнів у виборі партнера: (6; 31; 32; 33; 36; 37). Сукупна оцінка 4 і більше балів свідчить про наявність відчуття невдоволення та розчарування партнером, що породжує сумнів у виборі партнера і появу бажання розлучитися.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Осмислення емоційної байдужості як психологічної проблеми дозволило уточнити сутність таких понять як «байдужість» та «байдужий шлюбний партнер (партнерша)», а також виокремити ознаками кризи емоційної байдужості. Представлено результати апробації за низкою психометричних процедур авторську психологічну методику «Діагностика емоційної байдужості між подружжям» (ДЕБП), які свідчать про її придатність до визначення тривалої відсутності відчуття задоволення від шлюбного партнерства, що породжує сімейну кризу емоційної байдужості.

Перспективою подальшого дослідження є дослідження впливу емоційної байдужості між подружжям на появу патологізуючих сімейних ролей.

Література

1. Василенко І.А. Особливості стосунків подружжя у сім'ях різного типу за задоволеністю шлюбом. Габітус : науковий журнал з соціології та психології. Одеса, 2021. Вип. №24. Т.2. С. 20-24.
2. Галян І.М. Психодіагностика: навч. посіб. Київ : Академвидав, 2009. 464.
3. Карпова Д., Вербська А. Особливості появи та подолання кризи емоційної байдужості між шлюбними партнерами. Науковий журнал «Psychology Travelogs» Хмельницького національного університету. № 3, 2024. С. 167-176.
4. Карпова Д., Румак Т. Психологічні особливості поведінки шлюбних партнерів при розлученні. Науковий журнал «Психологічні травелоги» Хмельницького національного університету. № 3, 2023. С. 193-202.
5. Коломієць Т., Ткачук В. Чинники задоволеності шлюбом на різних етапах дорослості. Психологія : реальність і перспективи. Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету, 2019. №13. С.159-164.
6. Котлова Л. О., Саух І. Д. Психологічні чинники задоволеності шлюбом на різних етапах подружнього життя. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : «Психологічні науки». Херсон : Гельветика, 2019. Вип. 1. С. 223-228.
7. Моргун В. Ф., Тітов І. Г. Основи психологічної діагностики : навч. посіб. 3-є видання. Київ. 2013. 464 с.
8. Новий тлумачний словник української мови : в 3-х т. / укладачі В. Яременко, О. Сліпущко. Київ : Аконіт, 2003. 862 с.
9. Потапчук Є., Павелко А. Теоретичний аналіз кризи емоційної байдужості подружжя як психологічної проблеми. Науковий журнал «Psychology Travelogs» Хмельницького національного університету. № 2, 2023. С. 91-102.
10. Титаренко Т. М., Кляпець О. Я. Запобігання емоційному вигоранню в сім'ї як фактор гармонізації сімейних взаємин : науково-методичний посібник. Київ : Міленіум, 2007. 142 с.
11. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків : Прапор, 2007. 640 с.
12. Федоренко Р.П. Психологія сім'ї : навч. посіб. Вид. 3-ге, змін. та доповн. Луцьк : Вежа-Друк, 2024. 624 с.

References

1. Vasylenko I.A. Peculiarities of the relationship between spouses in families of different types according to marital satisfaction. Habitus: scientific journal of sociology and psychology. Odesa, 2021. Issue No. 24. T.2. P. 20-24.

2. Halian I. M. (2009). Psykhodiagnostyka [Psychodiagnostics]: navch. posib. Kyiv : Akademvydav. 464 p. [in Ukrainian].
3. Karpova D., Verbska A. Features of the appearance and overcome of the crisis of emotional indifference between marriage partners. Scientific journal "Psychological travelogs", 2024, No. 3. P. 167-176.
4. Karpova D., Rumak T. Psychological features of the behavior of marriage partners during divorce. Scientific journal "Psychological travelogs", 2023, No. 3. P. 193-202.
5. Kolomiets T., Tkachuk V. Factors of satisfaction with marriage at different stages of adulthood. Psychology: reality and prospects. Collection of scientific works of the Rivne State Humanitarian University, 2019. No. 13. P. 159-164.
6. Kotlova L.O., Saukh I.D. Psychological factors of marriage satisfaction at different stages of married life. Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: "Psychological Sciences". Kherson: Helvetica, 2019. Issue 1. P 223-228.
7. Morgun V.F., Titov I.G. Fundamentals of psychological diagnostics: textbook. 3rd edition. Kyiv. 2013. 464 p. [in Ukrainian]
8. New explanatory dictionary of the Ukrainian language: in 3 volumes / compiled by V. Yaremenko, O. Slipushko. Kyiv: Akonit, 2003. 862 p.
9. Potapchuk E., Pavelko A. Theoretical analysis of the crisis of emotional indifference of spouses as a psychological problem. Scientific journal "Psychological travelogs", 2023, No. 2. P. 91-102.
10. Tytarenko T.M., Kliapets O.Ya. Prevention of emotional burnout in the family as a factor in harmonizing family relationships: a scientific and methodological guide. Kyiv: Millennium, 2007. 142 p.
11. Shapar V.B. Modern explanatory psychological dictionary. Kharkiv: Prapor, 2007. 640 p.
12. Fedorenko R.P. Psychology of the family: teaching. manual Kind. 2nd, changes. and additional Luts'k: Vezha-Druk, 2024. 624 p.